

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞININ BİR YILI

MURAT ASLAN

SETA | ANALİZ

MART 2023 · SAYI 384

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞININ BİR YILI

MURAT ASLAN

COPYRIGHT © 2023

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik [fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.] yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları

ISBN: 978-625-8322-47-7

Uygulama: Said Demirtaş

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

34050 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410

Washington D.C., 20036 USA

Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY

berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM

Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
PERSONEL VE SİVİL ZAYIAT DURUMU	8
SİLAH, ARAÇ VE GEREÇ KAYIPLARI	9
ROKET VE FÜZE KULLANIMI	11
NÜKLEER SİLAH KULLANIMI BEKLENTİSİ	12
UKRAYNA'YA BATI DESTEĞİ	12
HAREKATIN SEYRİ	14
KOMUTA KONTROL	15
ASKERİ STRATEJİ	15
SONUÇ	16

YAZAR HAKKINDA

MURAT ASLAN

1991'de Kara Harp Okulu'nun Yönetim Bölümü'nden mezun olmuş ve TSK bünyesinde muhtelif görevler almıştır. Aynı dönem içinde ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde 2006-2010 arasında yüksek lisans, 2011-2017 arasında doktora eğitimini tamamlamıştır. Eğitimi süresince yumuşak güç kavramının Çin pratiğini kültür çalışmaları ve Afrika Kıtası politikaları üzerinden analiz etmiştir. Doktora çalışmalarında istihbarat ve propaganda kapsamında barış odaklı askeri girişimleri analiz etmiş, BM ve NATO'nun Bosna ve Afganistan'daki uygulamalarını yerinde incelemiştir. Aslan, Ortadoğu özelinde çalışmalara ağırlık vermiş, Libya'da güvenlik sektörünün reform sürecine yönelik yönetsel araştırma ve yayınlar yapmıştır. Savunma ve güvenlik çalışmaları kapsamında güç kavramı, istihbarat ve propaganda kavram ve uygulamaları üzerinde yoğunlaşmış, bölgesel ilgi alanı Ortadoğu olmasına rağmen Afganistan, Balkanlar, ABD ve Çin'de yapmış olduğu saha çalışmaları nedeniyle farklı bölgelerin etkileşimi ve küresel politikada konumlanması üzerine yoğunlaşmıştır. Halen Hasan Kalyoncu Üniversitesi öğretim üyeliği ile birlikte SETA araştırmacısıdır. Muhtelif akademik makalelerinin yanında *Security Sector Reform for Libya: A Crucial Step Towards State Building*, *Yüzyılın Krizi: Afganistan ve Intelligence and Propaganda: The Cases of Bosnia and Herzegovina and Afghanistan* isimli kitapların yazarıdır.

ÖZET*

Bu analizde Rusya-Ukrayna savaşının askeri boyutuna yönelik bir değerlendirme yapılmış ve bu kapsamda tarafların mevcut askeri görünümü değerlendirilmiştir.

Rusya-Ukrayna savaşı uzadıkça savaşın sonuçları olumsuz yönleriyle kendini hissettirmektedir. Tarafların zafer umudu savaşı beslerken Batılı ülkeler ile Rusya arasında Ukrayna bir mücadele alanı haline dönüşmüştür. Mevcut gidişat savaşın beklenenden daha uzun süreceği ve insani bağlamda maliyetin artacağı emareleri vermektedir. Bu analizde savaşın ilk yılında Rusya ve Ukrayna odaklı bir askeri analiz yapılarak bahis konusu maliyet ortaya konmuştur. Öte yandan savaşın sosyal, ekonomik ve insani gibi diğer maliyetlerinin ölçülmesine yönelik ilave analizlerin gerekli olduğunu da belirtmek gerekir.

Rusya'nın 28 Şubat 2022'de başlattığı Ruslara göre "özel harekat" ın, uluslararası topluma göre ise "savaş"ın ilk yılı tamamlanmıştır. Olgunun nasıl nitelendirildiği bir yana Ukrayna'da iki ülkenin silahlı unsurları bir yıldan fazla bir süreden bu yana savaşmaktadır. Nükleer silahların kullanılması gibi senaryoların da seslendirildiği bu bir yıl içinde Ukrayna'da büyük bir yıkım yaşanmıştır. Moskova yönetimine uygulanan yaptırımların ve izolasyonun uzun dönemli etki bırakacağı görülürken Rus iç kalesinin durumu beklenildiği gibi karmaşık bir resim sunmaktadır. Savaşın an itibarıyla muhasebesinde askeri, siyasi, ekonomik ve ahlaki başlıklar altında toplanabilecek veriye dayalı analizlerin yapılması gerekmektedir. Bu analizde askeri boyuta yönelik bir değerlendirme yapılmış ve bu kapsamda tarafların mevcut askeri görünümü değerlendirilmiştir.

* Bu yazı *Kriter* dergisinin Şubat 2023 sayısında yazar tarafından kaleme alınan "Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Yıl Dönümünde: Olanlar, Olabilecekler" başlıklı makalenin güncellenmiş ve genişletilmiş halidir.

PERSONEL VE SİVİL ZAYIAT DURUMU

Savaşın başladığı 28 Şubat 2022'den itibaren tarafların verdiği kayıpları ve takviyeleri doğru rakamlara dökerek analiz etmeyi iki tarafın savunma bakanlıkları yapabilir. Nitekim kayıplarla ilgili doğru rakamlar özellikle Rus cenahında açıklanmamaktadır. Batılı basın organlarıysa farklı rakamlar üzerinden yayımda bulunmaktadır. Örneğin İngiliz yayın kuruluşu BBC, Amerikalı kaynaklara dayanarak her iki tarafın Kasım 2022 itibarıyla 200 bin civarında asker kaybı olduğunu iddia etmiştir.¹ Aynı yayın kuruluşunun Şubat'ta yayımladığı haberdeyse Ukrayna Savunma Bakanlığına referans verilerek günde ortalama 824 Rus askerinin öldüğü ve toplam Rus kaybının (yaralılar hariç) 137 bin 780 olduğu iddia edilmiştir. Bu rakamlar propaganda maksatlı olabileceği gibi Ukrayna

¹ "Ukraine War: US Estimates 200,000 Military Casualties on All Sides", BBC, 10 Kasım 2022.

ordusunun raporlarını da yansıtabilmektedir.² Nitekim Ukrayna Savunma Bakanlığının 28 Şubat 2023'te sosyal medya üzerinden yayımlamış olduğu infografikte Rusların 149 bin 240 askerinin muharebe dışı bırakıldığı iddia edilmektedir. Ruslar ise yaptıkları iki açıklamayla asker zayıyatını önce 5 bin 937, müteakiben 12 bin 538 şeklinde duyurmuştur.³ Ancak yapılan en iyimser tahmin Rusların 100 binin üzerinde zayıyat verdiğini ancak bu rakamın kötü durum senaryoları dikkate alınırca 200 bin seviyesine yaklaştığını ortaya koymaktadır. Ukrayna cenahındaysa asker zayıyatının 100 bin civarında olduğunu iddia etmek mümkündür.

Asker zayıyatı durumunu anlamlı kılmak adına benzer hareketlerle karşılaştırmak yerinde olacaktır. Bu kapsamda Irak'a Özgürlük Harekati'nin ilk yılında ABD'nin asker kaybı 486 olmuştur. Böyle bir farklılığın nedenleri ele alındığında birçok dinamiğin bileşkesinin analiz edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Irak Savaşı'nda hasımlar arasındaki askeri bağlamda nitelik dengesizliği, Irak'a sempati duyan ülkelerin çok az sayıda olması, hiçbir dış askeri desteğin olmaması ve demografik çeşitliliğin zafiyet oluşturması gibi hususlar ön plana çıkartılabilir. Ayrıca bu iki savaşta asker kaybında görülen sayısal farklılık toplumsal adanmışlığa ve savaşa devam azmine de bağlıdır.

Asker kaybının yanında sivil kaybın da ele alınması dikkate değerdir. BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliğine referans verilen Statista çalışmasında Ukrayna'nın sivil can kaybı sayısı 15 Ocak 2023 itibarıyla 488'i çocuk 8 bin 101 ve yaralı sivil sayısı ise 962'si çocuk 13 bin 479

² Laura Gozzi, "Russian Soldier Death Rate Highest since First Week of War - Ukraine", BBC, 12 Şubat 2023.

³ Roman Pilipey, "Ukraine War: Casualty Counts from Either Side can be Potent Weapons and Shouldn't Always be Believed", The Conversation, 1 Şubat 2023, <https://theconversation.com/ukraine-war-casualty-counts-from-either-side-can-be-potent-weapons-and-shouldnt-always-be-believed-198894>, (Erişim tarihi: 28 Şubat 2023).

olmuştur.⁴ Komiserliğin 21 Şubat 2023 tarihli duyurusunda Rusya'nın Ukrayna'da işgal altındaki topraklar dışında sivil zayıyatının 130'u yaralı ve 30'u ölü olmak üzere toplam 160 olduğu, Kırım ve Sivastopol'de ise 15'i yaralı ve 6'sı ölü olmak üzere 21 olduğu ifade edilmiştir.⁵ Ancak Donetsk ve Luhansk bölgelerine yönelik sağlıklı veriler mevcut değildir. Bu rakamlar ABD'nin Irak müdahalesiyle karşılaştırıldığında –yine Statista'ya göre– 2003'te başlayan Irak işgalinin sadece ilk yılında 12 bin 152 sivil hayatını kaybetmiştir.⁶ Bu rakamlara göre sivil kaybı bağlamında iki savaş arasında büyük bir nicelik farkı bulunmamaktadır. Ayrıca Irak Savaşı'nda sivil zayıyatın müteakip yıllarda gayrinizami harbin öne çıkmasıyla dikkate değer bir artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Benzeştirme yapılırsa savaşın uzaması halinde sivil can kayıplarında artışın kaçınılmaz olduğu ifade edilebilecektir. Öte yandan Rusya'nın kullandığı kısa ve orta menzilli roket ve füzelerin meskun mahallerde can kaybını artırdığı dikkate alınırsa sivil can kaybının asli nedenine yönelik tespitte bulunulabilecektir. Nitekim sivil zayıyat ekseriyetle Ukraynalılara aittir.

SİLAH, ARAÇ VE GEREÇ KAYIPLARI

Tarafların harp silah, araç ve gereçleri kaybının çok yüksek düzeyde olduğu bilinmesine rağmen bu bağlamda yeterli veri bulunmamaktadır.

⁴ "Number of Civilian Casualties in Ukraine During Russia's Invasion Verified by OHCHR as of February 26, 2023", Statista, 26 Şubat 2023, <https://www.statista.com/statistics/1293492/ukraine-war-casualties>, (Erişim tarihi: 28 Şubat 2023).

⁵ "Türk Deplores Human Cost of Russia's War Against Ukraine as Verified Civilian Casualties for Last Year Pass 21,000", BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, 21 Şubat 2023, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/02/turk-deplores-human-cost-russias-war-against-ukraine-verified-civilian>, (Erişim tarihi: 28 Şubat 2023).

⁶ "Number of Documented Civilian Deaths in the Iraq War from 2003 to January 2023", Statista, (Şubat 2023), <https://www.statista.com/statistics/269729/number-of-civilian-deaths-in-iraq-war-since-2003>, (Erişim tarihi: 28 Şubat 2023).

Rusya ve Ukrayna'nın silahlı insansız hava aracı (SİHA) ve "serseri" mühimmat (İran yapımı Şahid) kullanması, yaratıcı çözümlerle *dronelara* havan mermisi gibi klasik mühimmatın entegre edilmesi veya akıllı mühimmat kullanımı gibi faktörler asker zayıyatının yanında tahrip edilmiş harp silah, araç ve gereçlerinin sayısını artırmıştır. Ayrıca radar izi düşük olan bahse konu platform ve mühimmatın tespiti ve tahribinde yaşanan güçlüğü de dikkate alınması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle zırhlı araçlar, hava savunma sistemlerinin etki edemedikleri küçük ama akıllı sistemlerle tahrip edilebilmiştir. Öte yandan her iki ordunun kara sistemlerinin modernize edilmemiş olması *drone* gibi hava platformlarının etkinliğini artırmış ve bu nedenle asker kaybı da üst düzeye çıkmıştır.

Beka savaşı veren Ukrayna halkının yüksek miktarda sivil zayıyata rağmen kamuoyu desteğinin Rus halkına göre yüksek düzeyde olduğu ve bu nedenle savaşın sonucuna etki edecek siyasi kararlılığın Ukrayna lehine olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

Savaşın ilk yılında Rusya cenahında dikkat çeken husus savaşa sürdüğü silah, araç ve gerecin eski nesil olmasıdır. Rusların küresel savunma sanayii pazarına sunduğu T90 tankları gibi modern silah sistemlerine pek rastlanmamış ancak kısmi seferberlik sonrasında modern teçhizatın cepheye nakledildiği görülmüştür. Kullanılmakta olan eski nesil silah ve mühimmatın da bakım ve idame sorunları olduğu anlaşılmıştır. Bu kapsamda T62, T64B ve T72 tankları, 2S6 ve SA-8 cinsi hava savunma sistemleri, 2S1 ve 2S3 gibi obüsler ya yol

İNOGRAFIK 1. UKRAYNA SAVUNMA BAKANLIĞININ RUS KAYIPLARINA YÖNELİK İDDİASI (28 ŞUBAT 2023)

Kaynak: Defence of Ukraine, Twitter, 28 Şubat 2023, <https://twitter.com/DefenceU/status/1630498475056963585?cxt=HHwWgoCxya3u2KAAtAAAA>, (Erişim tarihi: 28 Şubat 2023).

kenarlarında terk edilmiş ya da tahrip edilmiş bir halde sosyal medyaya konu olmuştur. Rusya bir yandan bakım ve yedek parça eksikliği nedeniyle envanterindeki askeri araçları muharebe sahasına sürememiş diğer taraftan savaşın temposuna ayak uyduramamıştır.⁷ Rus ordusunun kış yaklaşırken önce Kiev ve sonra Dinyeper'in batısından geri çekilmesinin sonrasında toparlanma gayretini ön plana çıkarttığı görülmüştür.

Ukrayna Savunma Bakanlığının yayımlanmış olduğu 28 Şubat 2023 tarihli veri Rusların kayıplarına yönelik bir projeksiyon sunmaktadır. Rakamların doğruluğunun teyide muhtaç olduğu bilirse de Rus kayıplarının yüksek olduğuna yönelik kanaat güçlüdür. Nitekim tank, zırhlı araç ve ateş destek vasıtalarının miktarları ele alındığında normal büyüklükte silahlı kuvveti olan bir ülkenin envanterinden fazla silah, araç ve gereç kaybı olduğu anlaşılmaktadır. Örnek vermek gerekirse Türkiye envanterindeki 4 bin 500 tank ile NATO'nun en büyük tank sayısına sahipken 22 bin tankı olan Rus ordusunun Ukrayna karşısında tank kaybının 3 bin 388 olduğu görülmektedir. Rus kayıplarına yönelik Ukrayna Savunma Bakanlığının yayımladığı veriler İnfografik 1'de yer almaktadır.

Ukrayna cenahındaysa durum biraz farklıdır. Her ne kadar Rus kökenli silah ve askeri araç envanterine sahip olsa da Ukrayna dış yardımlarla Ruslara karşı bölgesel üstünlük sağlayabilecek silah sistemlerine ulaşabilmiştir. Hava savunma ve tanksavar sistemlerinin yoğun olarak tedarikini sağlayan Ukrayna ordusu ihtiyaç duyduğu hafif mühimmata da ulaşabilmiştir. Ancak Ukrayna'ya sağlanan mühimmat desteği Batılı ülkelerin stoklarını erittiği için Avrupa'nın savunmasında zafiyete yol açmıştır. Topçu mühimmatını örnek vermek gerekirse Ukrayna'nın haftada 40 bin mühimmat sarfına karşın bu mühimmatı

üreten CSG isimli firmanın yıllık üretimi ancak 80-100 bin düzeyindedir. Şirket üretimini artırmak için istihdam artırıcı tedbir alırken üretim kapasitesini yıllık 270-300 bine çıkarabilmiştir.⁸ NATO'nun standart mühimmatı dahil olmak üzere en büyük top mermisi üreticisinin yılda üretebildiği top mühimmatı miktarı eksilen envanteri tamamlamak bir yana Ukrayna ordusunun ancak yedi haftalık ihtiyacına hitap edebilmektedir. Öte yandan Rusya'nın envanterindeki tüm silah ve mühimmatını Ukrayna harp alanına sürmediği dikkate alındığında Batılı ülkeler Ukrayna'da kaybetme riskine katlanamayacağı bir yola girmiştir. Diğer bir ifadeyle NATO ülkelerinin gerileyen stokları zaten sorunlu olan harbe hazırlık düzeyini menfi etkilemiş, Ukrayna'nın Rusya'ya karşı direnmesine endekslenen bir strateji tercih edilmiştir.⁹

ROKET VE FÜZE KULLANIMI

Rusya taktik, operatif ve stratejik füze sistemlerini cezalandırmak ve Ukrayna'nın altyapısını tahrip etmek için kullanmaktadır. Böylece Ukrayna'nın savaşı idame etme kapasitesi yok edilmek istenmektedir. Ancak Rusya roket ve füzelerle oluşturduğu etkiyi kara unsurlarıyla taçlandırılmamıştır. Ukrayna'nın ulaştırma hatlarını ve şehirlerdeki altyapıyı hedef alan roket ve füze saldırıları sivil zayıatı artırmış, elektrik şebekesini tahrip etmiş ve ikmal konvoylarının hareket serbestisini kısıtlamıştır. Bu çerçevede Rusya'nın Ocak ortalarına kadar geçen sürede her iki haftada bir anlık ve yoğun füze saldırısı düzenlediği görülmüştür. Ancak söz konusu saldırılar askeri bağlamda kesin üstünlük sağ-

⁸ Jan Lopatka, "Restocking Western Ammunition after Arming Ukraine will Take Years –Producer", Reuters, 5 Aralık 2022.

⁹ Lopatka, "Restocking Western Ammunition after Arming Ukraine will Take Years –Producer".

⁷ Jack Dutton, "Russia Struggling to Repair Thousands of Military Vehicles in Ukraine—U.K.", *Newsweek*, 25 Temmuz 2022.

layacak nitelikte değildir. Kyiv Independent'ın Ukrayna Savunma Bakanlığına dayandırarak yayımladığı rapor haberde Rusya'nın 18 Kasım 2022 itibarıyla kullandığı ve stoklarında halen mevcut güdümlü füze miktarı (tahmini) paylaşılmıştır (İnfografik 2).

Aynı haberde Rusya'nın yoğun roket ve füze saldırıları nedeniyle sarf ettiği roket ve füze sistemlerini ikmalde ve yeniden üretmekte güçlükler yaşadığı da belirtilmiştir. Ukrayna Savunma Bakanı Oleksii Reznikov'a göre Rusya'nın toplam 900 olan İskender füzesinin sayısı 119'a düşerken savaşın başından itibaren ürettiği İskender füzesi sayısı ise 48 olmuştur.¹⁰ Rusya'nın roket ve füze sarfının mevcut kullanım paterni devam ettiği takdirde operatif füze sistemlerini önümüzdeki yıl tüketebileceği ve bu durumda stratejik füzelerini kullanmaya başlayabileceği ifade edilebilir. Öte yandan Rusya'nın taktik nükleer füze kullanma olasılığı gündemi meşgul ederken bu seçeneğin olabirliğinin ise ayrıca irdelenmesi gerekmektedir.

NÜKLEER SİLAH KULLANIMI BEKLENTİSİ

Rus doktrinine göre nükleer silah toplu hedef teşkil eden kıtalara veya kritik tesislere karşı kullanılabilir. Rusya'nın nükleer silah kullanımında diğer ülkelerin tepkisi nedeniyle belirgin ölçütleri ön plana çıkartması beklenmelidir. Bu çerçevede savaşın Rus topraklarına aktarılması, Kırım gibi manevi ve jeostratejik önemi olan bölgelerin kaybedilmesi riski ve sonuçta köşeye sıkışıp Ukrayna'da var olma ile yok olma arasında kalma gibi kritik karar noktaları nükleer silah kullanımında siyasi kararları şekillendirebilecektir. Ayrıca Rusya lideri Vladimir Putin'in ruh halinin ve Rus

kamuoyunun savaşa karşı tutumunun dikkate alınması gerekmektedir. Putin'in nükleer silahı işaret eden ve caydırıcılık karinesinden uzaklaşan beyanları böyle bir riski haber vermektedir. Bu kapsamda Moskova yönetiminin nükleer başlık üretimini sınırlayan ve denetlenmesini sağlayan antlaşmalardan çekilmesi nükleer kaygıları hareketlendirmiştir.¹¹

UKRAYNA'YA BATI DESTEĞİ

Rusya'nın genel durumuna karşı Ukrayna Batılı ülkelerin desteğine endeksli bir askeri hareket icra etmektedir. Bu nedenle Batılı ülkelerin niyeti Ukrayna'da belirleyici bir hal almıştır. Batı ve özellikle Doğu Avrupa ülkeleri bir yandan Ukrayna'yı tampon bölge olarak algılamakta diğer yandan ise Rusya'ya doğrudan karşılarına alacak bir eyleme girişmemektedir. Diğer bir ifadeyle Rusya'ya uzun bir yıpratma savaşında direnebilecek kadar güçlü ancak Rus topraklarına nüfuz edemeyecek kadar sınırlı bir destek stratejisi benimsenmiştir. Örnek vermek gerekirse Ukrayna'ya HIMARS çok namlulu roket sisteminin lazer güdümlü akıllı mühimmatı temin edilmiş, böylece operatif ve stratejik hedeflere nüfuz edebilme imkanı sağlanmıştır.¹² Ancak silah sisteminin 80 kilometrelik menzilli mühimmatı tedarik edilirken daha uzun menzile erişebilen mühimmat ise verilmemiştir. Öte yandan eski Doğu bloku yeni NATO üyelerinin envanterlerindeki eski Rus silah sistemlerinin Ukrayna'ya devri sağlanmıştır. Böylece en az eğitim ve doktrinel dönüşüm ihtiyacıyla cephedeki savaş desteklenebilmiştir. Ayrıca savaşlarda en etkin tedarik zincirinin hasımdan ele geçirilen malzeme olduğu dikkate alındığında Ukrayna ele geçirdiği Rus

10 Kossov, "How Many Missiles does Russia Have Left?"

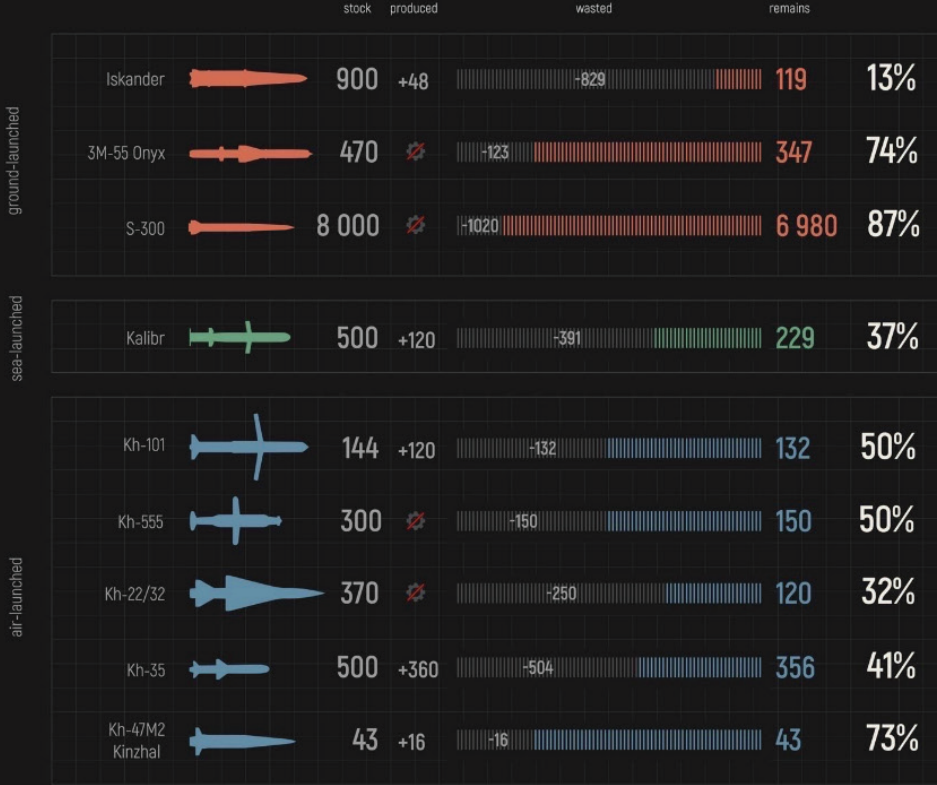
11 Guy Faulconbridge, "Russia's Putin Issues New Nuclear Warnings to West over Ukraine", Reuters, 22 Şubat 2023.

12 Sanya Mansoor, "Why U.S. HIMARS Rockets are Becoming Increasingly Decisive for Ukraine", Time, 5 Ocak 2023.

İNGOĞRAFİK 2. RUSYA'NIN KULLANDIĞI VE ELİNDE KALAN GÜDÜMLÜ FÜZE ENVANTERİ (TAHMİNİ)

RUSSIAN HIGH-PRECISION MISSILE ARSENAL

February 23, 2022 – November 18, 2022

Kaynak: Igor Kossov, "How Many Missiles does Russia Have Left?", The Kyiv Independent, 13 Ocak 2023, <https://kyivdependent.com/national/how-many-missiles-does-russia-have-left/>, [Erişim tarihi: 28 Şubat 2023].

araçlarını tekrar kullanılabilir hale dönüştürmeye başlamıştır.¹³

Halen devam eden Batı yardımlarının savaşın gidişatına etkisini görmek bağlamında bir değerlendirme yapmak faydalı olabilecektir. KIEL Enstitüsü'nün yapmış olduğu istatistikî analizde ABD'nin Ukrayna'ya savaşın başından 6 Mart 2023'e kadar 73,177 milyar avro

yardımda bulunurken yapılan insani yardımlarının 3,724; mali yardımlarının 25,114; askeri yardımlarının 44,338 milyar avro düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir.¹⁴ AB'nin ise 54,9 milyar avro yardımda bulunduğu ancak yardımların daha çok mali destek şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Buna binaen ABD askeri

¹⁴ "Ukraine Support Tracker: A Database of Military, Financial and Humanitarian Aid to Ukraine", KIEL Institute for the World Economy, <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/?cookieLevel=not-set>, [Erişim tarihi: 6 Mart 2023].

¹³ Daniel Boffey, "The Ukraine Repair Shop: Where Russian Tanks Go to Change Sides", *The Guardian*, 3 Şubat 2023.

yardıma ağırlık verirken AB ise daha çok mali destek sağlamaktadır. Muhtemelen AB'nin bu tercihinin nedeni Rusya ile restleşme kaygısı ve Birlik üyesi ülkelerin askeri kapasitelerinin bir meydan okumaya karşı koyamayacak kadar ihmal edilmiş olmasıdır. Öte yandan Ukrayna'ya bazı kritik silah sistemleriyle tank sevkiyatı yapılmasında Avrupa ülkelerinde hareketlenme olduğu görülmüştür. Leopard tankları konusunda cesur davranan Batılılar savaş uçağı sağlanması hususunda ise tereddüt etmiştir.

HAREKATIN SEYRİ

Rusya-Ukrayna savaşında nicel karşılaştırmaların yanında savaşın hareket boyutunda olup bitene ve gelişmelere askeri bir anlam yüklemek gerekmektedir. Bu kapsamda Ukrayna'da son bir yıllık süre boyunca gelişmeleri ve bu gelişmelerin askeri yorumunu yapmak faydalı olabilecektir.

Rusya; Ukrayna'nın doğusu ve kuzeyinden 28 Şubat 2022'de başlattığı hareketle önce tüm ülkeyi ele geçirmek, sonra Dinyeper Nehri'nin doğusunda tutunmak ve mümkün olmayınca Kırım dahil ilhak edilen beş bölgeyi elinde tutmak istemiştir. Ukrayna'nın Ağustos'ta başlattığı karşı taarruzla ele geçirdiği Harkov nedeniyle Putin 21 Eylül 2022'de kısmi seferberlik ilan etmiştir. Ancak 18-50 yaşları arasındaki Rusları askere alma amacı taşıyan bu karar cephede bir momentum oluşturamadığı gibi seferberlikten kaçan Ruslar moral bağlamında cephedeki askerler üzerinde olumsuz etkide bulunmuştur. Rus ordusunun azımsanmayacak zayıtı, firar oranının yüksekliği, silah, araç ve gereç kayıpları nedeniyle beklenen başarının elde edilemediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle Kırım'ın kuzeybatısında Dinyeper Nehri'nin batısında kalan Rus birlikleri nehrin doğusuna çekilmek zorunda kalmış, askeri gereklilik bağlamında Ukrayna askerine karşı –en azından Kırım'ın

kuzeybatısında– doğal bir su engelinin gerisinde zayıt verme riskinden kaçınılmıştır.

Kısmi seferberlik sonrasında kış aylarının da etkisiyle Rus ordusu üç farklı eğilimin çelişmesini yaşamaya başlamıştır. Putin'in beklediği bir askeri başarıyı “sunmak” stratejik askeri hedef olmuş ve hareket alanında tüm cephe boyunca inatla bölgesel taarruzlar icra edilmiştir. Dolayısıyla Ruslar açısından operatif askeri hedef arazi odaklı ilerleme şeklinde ifade edilebilir. Öte yandan kış şartlarının meşhur generalleri “soğuk” ve “çamur”un zorluğu altında sadece yol hatlarında intikale bağımlı, ikmal zorluğu çeken ve ileri hareket yerine mevcut kazanımları korumaya çalışan alt kademe taktik birlikler “beka”ya odaklanmıştır. Wagner'e bağlı unsurların Rus askerine alternatif profesyonel bir güç olarak ortaya çıkması ise taktik resmi değiştirmemiştir. Öte yandan Wagner'in yönetici kadrosu ile Rus Savunma Bakanlığı komuta heyeti arasında yaşanan gerginlik bir komuta zafiyetine neden olmuştur.¹⁵

Kış şartlarının ağırlaşmasıyla donma noktasına gelen harpte Ruslar bölgesel (mevzi) taarruzlarla Dinyeper Nehri istikametinde ilerleme ve Kırım'ın kuzeydoğusu ile Azak Denizi'ni uzaktan güven altına almaya çalışmış, Bahmut gibi Ukraynalıların inatla savunduğu ve tahkim ettiği bölgelere cephe taarruzu icra etme konusunda ısrarcı olmuştur. Dolayısıyla konvansiyonel nitelikte olan ve zaten düşük hızla ilerleyen harbin temposu iyice yavaşlamıştır. Rus ordusu harbin henüz başında günde 30-50 kilometre mesafeyi (yarı) muharebe düzeninde katedebilirken kış şartlarında günde metrelerle ifade edilen mesafenin katedilmesi zorlaşmıştır. Diğer bir ifadeyle ileri hareket ile çatışmayı fiilen dondurmak arasında kalan bir durum oluşmuştur.

¹⁵ Dimitri Chirciu, “Rusya Savunma Bakanlığı, Wagner'in Mühimmat Temini Sorunuyla İlgili Açıklamalarını Yalanladı”, Anadolu Ajansı, 22 Şubat 2023.

KOMUTA KONTROL

Bir başarı hikayesi oluşturmak adına siyasi baskıyla karşılaşan ancak sahadaki gerçeklerle beklentiye hitap edemeyen komuta heyeti siyasi kıyımına maruz kalmıştır. Bir yıl içinde dördüncü komuta heyeti değişikliği an itibarıyla yaşanmıştır. Savaşın başından bu yana Gennady Zhidko, Aleksandr Dvornikov ve Sergey Surovikin'in görevden alınması kararları hem askeri hem de siyasi anlamlara sahiptir. Nitekim Çeçenistan ve Halep sicili nedeniyle Rusların kahramanlaştığı Korgeneral Surovikin de istenen "zafer"i kurgulayamaması sonrasında tenzil-i rütbeyle maruz kalmıştır. Putin, Genelkurmay Başkanı Valeri Gerasimov'u doğrudan Ukrayna hareket alanının komutanlığına atamış ve Surovikin komutan yardımcısı statüsüne indirgenmiştir. Buna binaen Rus ordusunda komuta kontrol zafiyeti olduğunu iddia etmek gerekir. Sahadaki askeri gerçekler ile siyasi emellerin örtüşmediği bir ortamda Rus komutanlar kendilerini çaresiz hissetmiştir. Öte yandan Ukrayna cenahında siyasiler ve komuta heyeti cephede askerle birlikte ve üniformalarıyla görev yaparken herhangi bir zafiyet emaresi mevcut değildir.

ASKERİ STRATEJİ

Komutanın yanında askeri strateji bağlamında dikkat çeken bir hususun mutlaka vurgulanması gerekir. Rusya özellikle Ukrayna'nın Harkov başarısından sonra tüm cephe boyunca taarruz etmek ve Dinyeper Nehri'ne ulaşmak istemiştir. Ruslar meskun mahalleri temizleme şartlanmasıyla arazide ilerleme yerine şehirleri ele geçirmeye yönelmiştir. Elde edilen başarı ise ziyadesiyle "bölgesel" kalmış ve beklenen "zafer"i pek müjdelememiştir. Öte yandan Rusların Donetsk bölgesinde Ukrayna ordusunun tahkim etmiş olduğu bölgelere taarruz etmeyi

tercih ettiği görülmektedir. Ancak askeri doktrin hasmın hassas taraflarını istismar etmeyi ve zayıf olduğu bölgeler üzerinden "durumu geliştirme"yi gerektirmektedir. Askeri bağlamda yapılan yanlış ise duygusallık ve inat üzerine kurgulanmış "koşullanmışlık" halinin akli ihmal etmiş olmasıdır.

Ukrayna komuta heyetinin askeri stratejisi ise gayet basit bir kurguya sahiptir. Yaz sonunda elde edilen başarı moralleri takviye ederken savaşın uzun süreceği varsayımıyla hareketin aceleye getirilmeden kontrollü sürdürülmesi istenmektedir. Sürdürülebilir bir basınçla mevsim koşullarının uygunluğu beklenirken bu süreçte ikmal ve tamamlama faaliyetlerine odaklanılmaktadır.

Ukraynalıların doğal olarak hassasiyetleri de mevcuttur. Batı yardımına bağımlı olmaları ilk zayıf yönleridir. Batılı ülkelerin Ruslarla doğrudan yüzleşmekten imtina etmeleri nedeniyle Ukrayna istediği nitelik ve nicelikte askeri yardıma kavuşamamaktadır. Öte yandan Ukrayna Silahlı Kuvvetleri bahar aylarında başlatılacak genel karşı taarruz için Leopard II tankları gibi çevik zırhlı araçları, hava unsurlarını, hava sistemlerini ve mühimmatı zamanında tedarik etmek zorundadır. Ancak Ukrayna'yı kendi güvenlikleri için tampon bölge olarak gören Batılılar sürdürülebilir yardımı yaparken savaşın kendi ülkeleri istikametinde yayılma ihtimaline karşı hazır olmak istemektedir. Rusları ürkütme adına Ukrayna'nın tüm talepleri karşılanmamaktadır. Ukrayna'nın ikinci hassas tarafı ise Belarus'tan veya Rus hududu boyunca yapılacak bir saldırı sonrası ikinci bir cephenin açılmasıdır. Böyle bir durum Ukrayna'nın askeri bağlamda Rusların siyasi ve askeri açıdan zayıf olduğu bir dönemde ve bölgede kuvvet çoğunluğu oluşturma niyetini engelleyebilecektir. Nitekim Kırım ve Azak Denizi istikametinde başlatılacak bir genel karşı taarruz odaklanılmış ve takviye edilmiş taze askeri güç gerektirmektedir.

Ateşkes veya barış antlaşması için bir tarafın umudunu kaybetmesi gerekmektedir. Ancak her iki taraf da savaşı kazanabileceğine inanmaktadır. Savaşı lehine çevirmek için Rusya'nın Dinyeper istikametinde ilerlemesi ve Kiev için ikinci cepheyi açması gerekmektedir. Ancak Rus kara ordusunun kapasite sorunu bu seçenekleri uzun menzilli ateş muharebesine indirgemıştır. Ukrayna'ya bakıldığında bahar aylarından itibaren Kırım-Herson ve Mariupol-Donetsk arasından Azak Denizi'ne ve Rus hududuna ulaşması gerekmektedir. Nihayetinde Rus birliklerinin bütünlüğü bozulduğu andan itibaren Rusların kazanma şansı pek ihtimal dahilinde değildir. Öte yandan Rus toprağı sayılan bu bölgelerin Ukrayna'ya geçmesi Rusların nükleer silah kullanma hevesini artırabilecektir.

SONUÇ

Rusya-Ukrayna savaşının birinci yılının tamamlanması sonrasında mevsim ve arazi koşulları nedeniyle donmuş ve mevzi harbine dönmüş bir harbe şahit olunmaktadır. Rusların bölgesel tarruzları küçük arazi kazanımları sağlamış olsa da hareketin temposu düşüktür. Bahar aylarını

takviye unsurlarını devreye sokmuş ve hazırlığını tamamlamış bir şekilde bu yağmurlu sezonu atlatan taraf muhtemelen genel bir ileri hareket başatabilecektir. Nitekim Ukrayna'nın hazırlıkları ve gördüğü destek dikkate alındığında Kırım ve Azak Denizi gibi psikolojik kırılmaya yol açacak bir bölgenin ele geçirilmesi niyeti canlanabilecektir.

Tarafların zayıt ve hasar durumları dikkate alındığında Rusya'nın zafiyet içinde olduğu ancak derin geri bölgesindeki envanterini Ukrayna'ya nakledebileceğı görülmektedir. Öte yandan mevcut harp koşulları uzun süreli bir yıpratma sürecini haber vermekte; kayıplarını yerine koyamayan taraf önce stratejik savunma ve müteakiben stratejik geri harekate yönelmek zorunda kalabilecektir. Komuta zafiyeti içinde olan Rusların böyle bir geri hareket seçeneğine yakın taraf olduğu ifade edilebilir. Ayrıca halk iradesinin belirleyici olduğu bu savaşta halkın savaşa yönelik yaklaşımının muzafferiyet tayin edeceği dikkate alınmalıdır. Beka savaşı veren Ukrayna halkının yüksek miktarda sivil zayıta rağmen kamuoyu desteğinin Rus halkına göre yüksek düzeyde olduğu ve bu nedenle savaşın sonucuna etki edecek siyasi kararlılığın Ukrayna lehine olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞININ BİR YILI

MURAT ASLAN

SETA | ANALİZ

Rusya-Ukrayna savaşı uzadıkça savaşın sonuçları olumsuz yönleriyle kendini hissettirmektedir. Tarafların zafer umudu savaşı beslerken Batılı ülkeler ile Rusya arasında Ukrayna bir mücadele alanı haline dönüşmüştür. Mevcut gidişat savaşın beklenenden daha uzun süreceği ve insani bağlamda maliyetin artacağı emareleri vermektedir. Bu analizde savaşın ilk yılında Rusya ve Ukrayna odaklı bir askeri analiz yapılarak bahis konusu maliyet ortaya konmuştur. Öte yandan savaşın sosyal, ekonomik ve insani gibi diğer maliyetlerinin ölçülmesine yönelik ilave analizlerin gerekli olduğunu da belirtmek gerekir. Bu analizde Rusya-Ukrayna savaşının askeri boyutuna yönelik bir değerlendirme yapılmış ve bu kapsamda tarafların mevcut askeri görünümü değerlendirilmiştir.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL